

FRÁSÖGN

af fundum Evrópuráðsþingsins í Strassborg 10.–14. október 2022.

Af hálfu Alþingis tóku þátt í fundinum Bjarni Jónsson, formaður, Þórhildur Sunna Ævarsdóttir, varaformaður, og Birgir Þórarinsson, auk Bylgju Árnadóttur, alþjóðaritara. Á dagskrá þingsins var m.a. ávarp Vólódímírs Selenskís, forseta Úkraínu, árásarstríð Rússa í Úkraínu og 4. leiðtogafundur Evrópuráðsins.

Tiny Kox, forseti Evrópuráðsþingsins, þakkaði landsdeild Úkraínu sérstaklega fyrir að koma til þingfundar og bað þingheim að rísa úr sætum til að sýna samstöðu sína með fórnarlömbum stríðsins í Úkraínu. Hann vísaði til sameiginlegrar yfirlýsingar forseta þingsins, formanns ráðherranefndarinnar og framkvæmdastjóra Evrópuráðsins við upphaf þingfundar þar sem loftárásir Rússa í Kænugarði voru fordæmdar. Kox ítrekaði mikilvægi þess að halda 4. leiðtogafund Evrópuráðsins og benti á að umræður um hann færu fram í sameiginlegri nefnd þingsins og ráðherranefndarinnar samhliða þingfundum. Tillögur þingsins fyrir leiðtogafundinn yrðu ræddar á þingfundi í janúar. Þá þakkaði þingforseti Róbert Spanó fyrir störf sín sem forseti Mannréttindadómstóls Evrópu, en kjörtímabili hans lýkur í nóvember.

Vólódímír Selenski, forseti Úkraínu, ávarpaði þingfund með fjarfundarbúnaði. Hann benti á að liðnir væru 232 dagar frá því að innrásin hófst og átta ár frá því að Rússar hernámu Krímsskaga. Hann gagnrýndi ákvörðun þingsins sem tekin var árið 2019 um að samþykkja kjörbréf rússnesku landsdeildarinnar eftir nokkurra ára hlé á þátttöku þeirra eftir hernámið. Hann fagnaði því að annað væri uppi á teningnum nú og Rússum hefði verið vísað úr ráðinu í mars. Selenski sagði Evrópuríki aldrei hafa verið jafnsameinuð og nú. Saman hefðu ríkin einangrað rússnesk stjórnvöld og látið þau finna fyrir því að stríðinu fylgdu kostnaðarsamar afleiðingar. Nauðsynlegt væri að draga rússnesk stjórnvöld til ábyrgðar sem árásaríki og rétta yfir hverjum og einum stríðsglæpamanni. Þá kallaði Selenski eftir því að enn frekar yrði stutt við varnir Úkraínu, sérstaklega með loftvarnarkerfum til að verjast loftárásum Rússa. Í kjölfar ávarpsins svaraði Selenski spurningum þingmanna. Þórhildur Sunna Ævarsdóttir sagði forsetanum frá heimsókn sinni til Úkraínu á vegum Evrópuráðsþingsins um sumarið og lýsti stuðningi sínum við Úkraínumenn. Hún spurði hvort stjórnvöld í Úkraínu hefðu íhugað að þiggja aðkomu alþjóðlegra sérfræðinga þegar kæmi að réttarhöldum yfir rússneskum stríðsglæpamönnum til þess að tryggja að málaferlin yrðu hafin yfir allan vafa. Selenski sagði Úkraínumenn opna fyrir öllum tillögum. Mestu máli skipti að stofnaður yrði alþjóðlegur glæpadómstóll til að fjalla um árásarstríð Rússlands.

Í kjölfarið samþykkti þingið ályktun um stigmögnun í árásarstríði Rússlands gegn Úkraínu. Þingið kallaði eftir því að aðildarríki Evrópuráðsins fordæmdu hinar svokölluðu þjóðaratkvæðagreiðslur í héruðum Úkraínu um sameiningu þeirra við Rússland. Ríkin voru einnig hvött til að lýsa yfir því að sú stjórn sem nú er við völd í Rússlandi væri hryðjuverkastjórn. Þá voru ríkin hvött til að beita sér fyrir stofnun alþjóðlegs stríðsglæpadómstóls til að fjalla um árásarstríð Rússlands. Rússnesk stjórnvöld skyldu tafarlaust draga herlið sitt frá alþjóðlega viðurkenndu landsvæði Úkraínu og sömuleiðis landsvæðum Georgíu og Moldóvu. Einnig skyldu þau hætta árásum á almenna borgara, hætta að nota eldsneyti í kúgunartilgangi, hætta öllum hótunum um beitingu kjarnavopna, hætta afskiptum af kosningum í öðrum löndum og láta af netarásum. Þingið kallaði einnig eftir því að alþjóðastofnanir væru á varðbergi gagnvart starfsfólki af rússnesku þjóðerni sem mögulega gengi erinda stjórnvalda í dreifingu falsfrétta og tilraunum til að hafa áhrif á þessar stofnanir. Birgir Þórarinsson sagði frá upplifun sinni af því að heimsækja Karkív í september og sjá afleiðingar stríðsins með eigin augum. Árásir Rússa á menningarhús væru tilraun til að þurrka út úkraínska menningu sem ekki myndi skila árangri. Hann hvatti þingheim til að beita áhrifum sínum í þágu úkraínsku þjóðarinnar og sýna að þau óttuðust ekki einræðisherrann í Moskvu.

Thomas Byrne, undirráðherra í utanríkisráðuneyti Írlands, flutti skýrslu ráðherranefndar Evrópuráðsins. Hann hvatti aðildarríki Evrópuráðsins til að sameinast um að halda leiðtogafund ráðsins í Reykjavík í maí 2023. Aðspurður um áhrif nýlegs fundar leiðtoga Evrópuríkja, undir merkjum *European Political Community*, sagði Byrne að sá fundur væri eðlisólíkur leiðtogafundi Evrópuráðsins. Hlutverk Evrópuráðsins væri að vinna að framgangi lýðræðis, mannréttinda og réttarríkisins fyrir alla íbúa aðildarríkja.

Þórhildur Sunna Ævarsdóttir var framsögumaður skýrslu um hvernig koma mætti í veg fyrir mismunun á grundvelli bólusetningarstöðu. Í ályktuninni ítrekaði þingið að takmörkunum á ferðafrelsi og notkun bólusetningarskírteina skyldi aðeins beita þegar brýn nauðsyn krefði og í þágu lýðheilsu. Þingið lýsti áhyggjum sínum af því að fólki væri mismunað á grundvelli bólusetningarstöðu. Í ræðu sinni kallaði Þórhildur Sunna eftir því að öll viðurkennd bóluefni gegn kórónuveirunni á lista Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar yrðu viðurkennd af aðildarríkjum Evrópuráðsins. Þá ítrekaði hún að þrátt fyrir að bólusetningar skyldu almennt ekki vera lögbundnar gæti verið nauðsynlegt að krefjast þess að þau sem ættu í miklum samskiptum við viðkvæma hópa væru bóluset.

Edi Rama, forsætisráðherra Albaníu, ávarpaði þingið og lýsti vonbrigðum sínum með ályktun þingsins um líffærasmygl í Kósovó sem samþykkt var árið 2011 (ályktun nr. 1782). Rama gagnrýndi framsögumann og þingið harðlega og sagði engin sönnunargögn vera fyrir þeim staðhæfingum sem settar hefðu verið fram í skýrslunni. Hann bað þingið að fylgja málinu eftir með nýrri ályktun. Þingmenn lýstu flestir óánægju sinni með framgöngu forsætisráðherrans og töldu vegið að framsögumanninum, Dick Marty, sem þarfnast strangrar öryggisgæslu vegna manndrápstilraunar í kjölfar skýrslunnar.

Mannréttindaverðlaun Evrópuráðsins, kennd við Václav Havel, voru veitt Vladímír Kara-Múrsa, rússneskum stjórnarandstæðingi sem setið hefur í fangelsi í landi sínu frá því í apríl fyrir ummæli sín í fjölmiðlum um stríðið í Úkraínu. Jevgenía Kara-Múrsa, eiginkona Vladímírs, tók við verðlaununum fyrir hönd hans og greindi frá því að verðlaunafénu yrði varið til stuðnings fjölskyldum pólitískra fanga í Rússlandi. Í ræðu frá Vladímír, sem Jevgenía las, kom fram að 19.000 manns hefðu verið handteknir fyrir mótmæli síðan í febrúar. Alþjóðasamfélagið hefði því þúsundir ástæðna fyrir því að hata ekki rússneskan almennig fyrir stríðið í Úkraínu.

Í frjálsum umræðum fjallaði Þórhildur Sunna Ævarsdóttir um málefni pólitískra fanga. Hún minnti á að í ályktun þingsins um pólitíska fanga í Rússlandi fyrr á árinu hefði verið hvatt til þess að 30. október yrði tileinkaður pólitískum föngum á alþjóðavísu. Ekkert lýðræði gæti þrífist þegar fólk væri fangelsað fyrir skoðanir sínar eða trú.

Þingið samþykkti að halda tvær sérstakar umræður, annars vegar um vopnuð átök milli Armeníu og Aserbaísjans og hins vegar um tilraunir til að banna hinsegin viðburði í aðildarríkjum Evrópuráðsins. Þá samþykkti þingið ályktanir og tilmæli til ráðherranefndarinnar um vestanverðan Balkanskaga, um baráttu gegn múslimahatri í Evrópu, um misnotkun Schengen-samstarfsins gegn einstaklingum í pólitískum tilgangi, um örugg þriðju lönd fyrir hælisleitendur, um frávísun fólks á faraldsfæti, um áhrif úrsagnar Bretlands úr Evrópusambandinu á mannréttindi á Írlandi, um mismunun gagnvart konum í íþróttum, um réttindi starfsfólks á nútímavinnnumarkaði og um framfylgd Tyrklands, Ungverjalands og Rúmeníu á skuldbindingum sínum gagnvart Evrópuráðinu. Marija Pejčinović Burić, framkvæmdastjóri Evrópuráðsins, flutti þinginu skýrslu sína og sat fyrir svörum. Einnig ávörpuðu þingið Ignazio Cassis, forseti Sviss, og Michael D. Higgins, forseti Írlands. Í kjölfar ákvörðunar framkvæmdastjórnar í september fékk sendinefnd þjóðþings Kósovó í fyrsta sinn rétt til að taka þátt í umræðum í þingsal, en þó án atkvæðisréttar. Kósovó hefur sótt um formlega aðild að Evrópuráðinu og er umsóknin til umfjöllunar í ráðherranefndinni.

Samhliða þingfundum var haldinn fundur sameiginlegrar nefndar þingsins og ráðherranefndarinnar, sem Bjarni Jónsson sat fyrir hönd Íslandsdeildar. Bjarni sat einnig fundi framkvæmdastjórnar. Þá fundaði Íslandsdeild með fastafulltrúa Íslands gagnvart Evrópuráðinu. Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu <https://pace.coe.int/>.